

”Når de nu er her...”

Om flygtninge i landdistrikter og landbrug
i Himmerland

Socialt Udviklingscenter SUS
December 2001

Introduktion	3
1. Hvordan er opgaven grebet an	4
2. Om at integrere udlændinge og flygtninge i landdistrikter og landbrug i Himmerland	5
Udlændinge	5
Flygtninge	7
Kultur og sprog	7
Landbrug og flygtninge	9
Netværk	11
3.	12
4. Om integration af flygtninge i et landdistrikt i Himmerland	13
Fra borgermødet i Nørager	13
Borgmesteren	13
Formanden for Landsbyrådet	14
Social- og kulturchefen	14
Socialrådgiver, Integrationskontoret i Skørping	15
Spørgsmål og kommentarer	15
Steffen Pedersen, Øster Bjerregrav i Purhus Kommune	16
Fremtidige planer	17
5. Forslag og ideer	18
6. Opsummerende diskussion	20
Fire temaer	20
Xxx	20
Landbrug og integration	20
Mediernes rolle og betydning	21
Motivation	21
Bilag	

Introduktion

Denne rapport præsenterer materialet fra en række dialogmøder og interview med lokale personer og udlændinge i regionen Himmerland. Møder og interview har haft til formål at få deltagerne til at belyse muligheder og barrierer for at integrere flygtninge generelt set i regionens landdistrikter. Desuden har det specifikt set været hensigten at få belyst muligheder og barrierer for at inddrage landbruget som branche i forholdt til at integrere flygtninge i regionens 11 kommuner.

Baggrunden for initiativet udspringer af en indledende undersøgelse af muligheder og barrierer for at integrere flygtninge i region Himmerland. Denne undersøgelse blev iværksat på baggrund af drøftelser i første halvdel af 2000 mellem Socialt Udviklingscenter SUS og formand for ”de små kommuner” Arne Toft, borgmester i Arden Kommune. Undersøgelsen blev finansieret af Det Regionale Arbejdsmarkedsråd og afsluttedes med rapporten ”Integration i det små” (maj 2001).

Arbejdet med denne undersøgelse tydeliggjorde, at det ville give god mening at se nærmere vilkårene for integration af flygtninge, dels i landdistrikterne, dels i byområderne. En bevilling fra Indenrigsministeriets ”Landdistriktspulje” har gjort nærværende arbejde mulig. Ligeledes har en bevilling fra det tidligere By- og Boligministerium gjort det tilsvarende muligt at undersøge byområderne i regionen.

Materialet til denne rapport er indsamlet i perioden fra august til november 2001.

Rapporten gør indledningsvis rede for, hvordan opgaven er tilrettelagt og gennemført. Herefter følger en sammenskrivning fra interview og møder. Denne sammenskrivning afrundes med opstilling af en række forslag, som deltagere har fremsat under interview og møder. Afslutningsvis bliver materialet diskuteret i forhold til forhold, der på den ene side taler for og på den anden side taler imod perspektiverne for integration af flygtninge i landdistrikter og i landbrug.

Opgaven er gennemført af seniorkonsulenterne Lotte Bøggild og Lenie Persson. Rapporten er skrevet af Lenie Persson, bortset fra afsnit 3, som er skrevet af Lotte Bøggild. Det afsluttende afsnit er skrevet af begge konsulenter.

Rapporten kan rekvireres elektronisk hos Socialt Udviklingscenter SUS, sus@sus-net.dk. Ligeledes kan rapporten ses på SUS's hjemmeside, www.sus-net.dk.

1. Hvordan er opgaven grebet an

Med henblik på at få belyst temaet muligheder og barrierer for integration af flygtninge i landdistrikter og landbrug i region Himmerland under hensyntagen til de eksisterende ressourcer, er materialet indsamlet under interview og dialogmøder med udvalgte personer og/eller persongrupper. Disse er først og fremmest fundet frem ved hjælp af ”netværksmetoden”.¹

SUS har eksempelvis kontaktet en lang række af de personer, der enten bidrog i interview eller med kontakter til relevante personer for den omtalte indledende undersøgelse, med henblik på at finde frem til relevante informanter, som ville kunne belyse vilkårene for integration i landdistrikter og landbrug. Det er tilstræbt så vidt som ressourcerne har tilladt det, at finde frem til informanter fra et bredt udsnit af regionen.

Der er gennemført interview med seks landmænd og landmandskoner. Endvidere tre interview med flygtninge, hvoraf den ene person havde fuldført en landmandsuddannelse i Danmark, den anden med teknisk uddannelsesmæssig baggrund. Desuden er der afholdt fire dialogmøder. Det første på Nordjyllands Landbrugsskole ved Nibe. Det andet på Landbrugscentret i Års med fire kvinder, som enten er aktive i organisationer eller som privatpersoner i lokalsamfundene. Det tredje dialogmøde blev afholdt på AMU-centret i Hobro og det fjerde i Frivillighedsformidlingen i Gudomholm, Sejlflod Kommune. I møderne har deltaget repræsentanter fra landbrugsorganisationer, fra landbrugsskoler, fra Teknisk Skole og AMU-center. Herudover har deltaget landmænd m/k samt job- og virksomhedskonsulenter fra kommuner og Arbejdsformidling. Endelig blev SUS-konsulenterne inviteret til at deltage i et borgermøde vedrørende integration af flygtninge i Nørager Kommune. Det var muligt at deltage i ca. halvdelen af mødet.

Interviewene har alle været af en til halvanden times varighed. Interviewene er gennemført på baggrund af en udarbejdet vejledende interviewguide (se bilag 1 & 1a). Dialogmøderne har haft en varighed af ca. to timer. Forud for møderne er udsendt en skriftlig indbydelse og udarbejdet en dagsorden (se bilag 2, 3 & 4). Herudover er der for tre af mødernes vedkommende foretaget en forudgående telefonisk orientering om møderne. For et af møderne drejer det sig om kontakt til samtlige inviterede. Hvad angår de tre øvrige har enkelte af de inviterede været kontaktet forud for invitationen. Møderne har været struktureret i indledende runder, som er efterfulgt af dialog og diskussion. I borgermødet deltog SUS udelukkende som tilhørere. Fra samtlige interview og møder er der udskrevet noter, som udgør baggrunden for det sammenskrevne materiale. Herudover er der fra dialogmøderne udarbejdet mødenoter, som efterfølgende er udsendt til deltagerne.

Endelig er der afholdt møder med forskellige konsulenter fra landbruget med henblik på gensidig orientering.

¹ Om netværksindgangen, se Ib Andersen ”Den skinbarlige virkelighed”, p. 181. Samfundslitteratur, 1997.

2. Om at integrere udlændinge og flygtninge i landdistrikter og landbrug i Himmerland

Deltagere i interview og dialogmøder er blevet opfordret til at fortælle om erfaringer med flygtninge og udlændinge. Det viste sig, at de fleste af deltagerne havde erfaringer med udlændinge, færre med flygtninge. Herudover blev deltagerne bedt om at præcisere, hvad de vurderede som gode og dårlige erfaringer samt begrundelserne for disse vurderinger. Endvidere blev deltagerne opfordret til at fremsætte forslag og ideer til integration af flygtninge i landbruget. Endelig er ideen om netværk vedrørende temaet blevet kommenteret.

Udlændinge

Det følgende afsnit gengiver en række af de erfaringer, som deltagerne i interview og møder har erhvervet i forhold til udlændinge uden flygtningebaggrund. Endvidere formidles synspunkter og indstillinger til udlændinge, som udspringer af disse erfaringer.

Deltagerne har gjort rede for brede erfaringer med udlændinge i landbruget. Det drejer sig hovedsagelig om landbrugsstuderende i praktik eller praktiklignende forløb i Danmark. Udlændingene kommer fra forskellige dele af verden. Det drejer sig om "gamle" vesteuropæiske lande som Holland, Irland, Frankrig, og om lande i den tidligere østblok, eksempelvis Polen, de baltiske lande og Ukraine. Endelig har det drejet sig om erfaringer med udlændinge fra afrikanske lande. Grønland nævnes ligeledes i denne sammenhæng.

Kontakten til udlændingene er blevet formidlet gennem flere veje. Dels gennem formidlingsbureauer, dels gennem privatpersoner, AF og landbrugsskoler. Det er interviewdeltagernes opfattelse, at udlændingene kommer til Danmark for dels at lære noget om/fra dansk landbrugsdrift, dels for at tjene penge. Det vurderes, at aflønningen, som gives i disse sammenhænge, er høj for de pågældende udlændinge set i relation til deres hjemlige forhold.

En del af deltagerne i interview og møder giver udtryk for, at de generelle erfaringer i nogen grad forklares med den enkelte udlændinges nationalitet. Dette indebærer, at hvis erfaringerne tilskrives som gode, er der ingen betænkeligheder forbundet med at indgå nye aftaler med personer med samme nationalitet. Og tilsvarende siges det, at såfremt erfaringerne anses for dårlige, vil man i fremtiden undgå personer med den pågældende nationalitetsbaggrund. En landmandsfamilie fortæller eksempelvis om dårlige erfaringer med ukrainere, som de derfor ikke længere ønsker at beskæftige.

De fleste deltagere har erfaret, at udlændinge har en anderledes tankegang end den "vi kender til", som det udtrykkes. Det gælder eksempelvis for deres syn på landbrug, på mad- og spisevaner og på forhold i familien, bliver der sagt. Også i denne sammenhæng kommer den enkelte udlændings nationalitet ind som forklaringsbaggrund. Nogle af interviewpersonerne siger fx om baltere, at de er pligtopfyldende og gerne påtager sig det monotone og "trælse" arbejde i modsætning til dansk arbejdskraft. Ligeledes at de ikke er "pivede", og at de nemt finder sig til rette i en "dansk" familiehusholdning. Dette mener de samme interviewpersoner ikke gør sig gældende for ukrainere, som de havde besvær med at gøre begribeligt, at man i den pågældende familie spiste mindre kød end tilbe-

hør. Derimod har familien gode erfaringer med en franskmand, som bedre matchede danske spisevaner og bordskik.

Flere interviewdeltagere mener, at det har været befordrende for forløbet, når familien har haft en skriftlig husorden at henvise til. Husordenen har sat rammerne for fx rengøring og for, hvordan familiens pc kan anvendes. Andre deltagere har erfaret, at en fastlagt husorden er mindre nødvendig, hvis der i familien er børn, som opdrages. Når forældrene retter på børnenes opførsel og adfærd, fungerer det ofte således, at udlændingene justerer egen adfærd ind herefter. Det er på den ene side nemmere, bliver det sagt, at have tilknyttet udlændinge ved en bedrift, når der er børn i familien. På den anden side pointeres ulemperne ved, at familien aldrig er alene. ”Vi har dem altid løbende i køkkenet”, som det formuleres.

Hvad angår indstillingen til arbejdet, gives der af nogle interviewdeltagere ligeledes udtryk for, at folks nationale baggrund bliver tilskrevet betydning. Eksempelvis vil man i en bedrift ikke mere ansætte ukrainere, fordi et tidligere ansættelsesforløb endte med en opsigelse i utide. Flere giver udtryk for, at det fungerer godt, når der er flere udlændinge af samme nationalitet ad gangen. De ”har hinanden”, bliver der sagt. Nogle mener, at det i hvert fald er en god ide at lade ansættelsesforløb række ind over hinanden, således at den person, som er på vej ud, får lejlighed til at introducere den næste. Det sparer både tid og forklaringer, siges det.

Ligeledes har nogle deltagere erfaring for, at det er hensigtsmæssigt at have ansatte af begge køn. Dette begrundes dels med, at kvinderne er bedre til arbejdet i stalden, fx malkning end mændene. Dels med, at mændene er bedre til – og foretrækker at have med maskiner at gøre, fx at køre traktor. Nogle påpeger dog, at der ikke skal være tale om par, idet det er erfaret, at denne konstellation resulterer i, at der bliver arbejdet mindre. Kvinden udfører mindre og manden mere i en pararbejdsrelation, og samlet set bliver der produceret mindre, lyder erfaringen.

Endelig omtaler nogle af deltagerne vanskelighederne, der er forbundet med at vise til rette eller rette kritik over for det udførte arbejde. Det opleves, at udlændinge ”bliver kede af det”, siges det, hvilket arbejdsgiveren på sin side er ked af.

De fleste interview- og mødedeltagere anser sproget for at give væsentlige problemer i ansættelsesforløb med udlændinge. Nogle fremhæver, at problemerne mindskes, når begge parter taler ”skole-engelsk”, som det fx har været tilfældet i forhold til nogle baltere. Derimod har det givet store problemer, at nogle irere håndterede engelsk langt mere selvfølgelig, end de danske arbejdsgivere med deres engelsksforudsætninger kan følge med i. Enkelte deltagere havde ikke erfaring for, at det sproglige aspekt voldte problemer, så længe man kunne kommunikere på engelsk.

At sproget ikke altid indgår som den væsentligste faktor, når det vurderes, hvilke udlændinge man ønsker på en bedrift, kan følgende eksempel illustrere. På bedriften med de ovenfor omtalte dårlige erfaringer med ukrainere, er det samtidig erfaret, at disse personer er gode til engelsk. Skønt de sproglige kvalifikationer generelt anses for ret afgørende ved vurderingen af ansættelsesforløb, kan de for denne arbejdsgiver ikke opveje den konkrete udlændings indstilling til arbejdet og indstillingen til at tilpasse sig familiens normer.

Flygtninge

Det efterfølgende afsnit formidler deltagerne erfaringer med flygtninge. Det drejer sig om erfaringer som arbejdsgivere for flygtninge og fra medvirken i flygtninges uddannelses- og praktikforløb samt om erfaringer, der vedrører lokalsamfund. Ligeledes om erfaringer, som professionelle har erhvervet gennem deres arbejde med enten at integrere flygtninge på arbejdsmarkedet eller ved at yde sociale eller sundhedsmæssige services i den offentlige sektor. Herudover gengives holdninger og synspunkter, som deltagerne har fremsat under interview og dialogmøder i relation til kontakten med flygtninge.

Deltagerne har erfaringer med flygtninge, som kommer fra områderne i det tidlige Jugoslavien, fra landene i mellem- og fjernøsten samt det afrikanske kontinent. Det drejer sig om flygtninge med og uden uddannelsesmæssig baggrund, og hvor sidstnævnte hyppigere er af anden karakter end den landbrugsmæssige.

Kontakten til flygtningene er kommet i stand på flere måder. Nogle af deltagerne i interview og dialogmøder har selv med henblik på at ”gøre noget” kontaktet et asylcenter, som dog ikke ønskede ”indblanding” umiddelbart efter flygtningens ankomst. Siden er foreninger ol. blevet inddraget på asylcentrets initiativ. Andre er blevet kontaktet direkte af flygtninge, som gerne ville arbejde under en eller anden form. Endelig har nogle deltagere i kraft af deres profession arbejdet med flygtninge.

Kultur og sprog

En del af deltagerne i interview og møder fremhæver som det første og uden tøven ”det kulturelle” og ”sprog” som erfarede problemområder. Hvad angår det kulturelle aspekt, volder det for deltagerne vanskeligheder specifikt at forklare, hvad det indebærer. Nogle siger, at det drejer sig om, at flygtninge ikke opfører sig eller gør, som ”vi” forventer. Samtidig siger nogle af deltagerne, at vi næppe selv er klar over, hvad vi forventer. Andre giver udtryk for, at det kun er et problem, så længe flygtningene ikke ”gebærder” sig som danskere, hvilket man mener afhænger af, hvor længe den enkelte flygtning har boet her. Atter andre har erfaret, at flygtninge ”opfører sig ligesom danskere”, når de har været igennem uddannelsesforløb. Enkelte mener, at det kulturelle spiller en større og større rolle, alt efter hvor langt væk fra Europa flygtningen kommer. Geografi og kultur hænger sammen, hævdes det. Jo mere Europa, jo bedre. Og jo tættere på Danmark, jo bedre – i den forstand, at flygtningene herfra ikke opfattes særligt fremmede. Det siges eksempelvis, at det ikke i samme grad volder problemer at have at gøre med en europæisk muslim, som det gør i forhold til en mellemøstlig eller afrikansk muslim.

Når kultur forstås som måder at opføre sig på i forhold til andre mennesker, kommer kulturforskelle til at spille en stor rolle i det øjeblik, hvor personer med flygtningebaggrund i kraft af arbejds- eller uddannelsesforhold skal både bo/leve og arbejde på samme sted. I landbrugsbedriften er arbejdskraften både ude og inde. Husets køkken fungerer eksempelvis som frokoststue for de ansatte. Det forventes, at den enkelte flygtning både tilpasser sig de arbejdsmæssige krav og de familiemæssige normer. Hvad angår sidstnævnte, drejer det sig om ”at stikke en finger i jorden”, siger nogle af deltagerne, samtidig med at de beklager, at dette ikke altid sker.

Nogle af deltagerne gør herudover rede for, at forskelle i adfærd umiddelbart forstås som forskelle i kultur. Adspurgt mener de fleste af deltagerne ikke, at der er grund til at spørge til de bagvedlig-

gende årsager til forskellighederne. Uden videre forklares fx en kosovo-albaners fire børn og afvisning af at have med syge og farende søer at gøre med hans kultur som muslim. Under interview med flygtningen selv huskede han ikke at være spurgt om, hvorfor han ikke ville have med dyrene at gøre og forklarede, at for ham drejede det sig om, at det var ækelt – ikke urent. Hans er uddannet maskiningeniør og har ikke tidligere haft med husdyrhold i landbrug at gøre.

Ligeledes forklarer den danske arbejdsgiver, at samspillet mellem flygtningen og en kvindelig fodermester er præget af flygtningens vanskeligheder med at skulle tage imod anvisninger fra en kvinde. Det tilskrives flygtningens muslimske baggrund, at han ikke bør/kan indordne sig under en kvinde, der er yngre, får mere i løn og har en højere position i hierarkiet af ansatte. Ligeledes tilskrives den muslimske baggrund som årsag til, at flygtningens kone ikke arbejder. Flygtningen selv gør under interview rede for andre sammenhænge, som beskrives i afsnit 3.

En deltager fortæller på den anden side, at hans familie taler meget med flygtningens familie om forskelligheder. Derimod ikke meget om ligheder, siger han. Ligeledes bliver der, så vidt de sproglige forudsætninger rækker, talt om årsagerne til forskellighederne. Nogle forhold anses for givne eller strukturelle. Når fx den udenlandske kvinde i sociale sammenhænge kun nipper til vinen, efter at manden har sagt ”noget” til hende, udlægges det generelt, at manden bestemmer i alle forhold. En anden deltager nævner, at ”det er en kendt sag, at kvinderne ikke vil være selvstændige”.

Tilsvarende forhold er i spil, når der er tale om uddannelsesforløb på landbrugsskoler. Også her gælder det, at de uddannelsessøgende skal forholde sig til hinanden i både professionelle og personlige og private rum. På Nordjyllands Landbrugsskole er man forbeholdne over for et større indtag af flygtninge. Tiden er endnu ikke moden dertil, siges det. Hverken i forhold til elever eller til lærere. Det nævnes dog, at den såkaldt ”Grønne 10. klasse” anses for at være en god indfaldsvinkel til at inddrage personer med flygtningebaggrund i skolens rekrutteringsgrundlag.

Fra Den Økologiske Landbrugsskole i Aabybro har man udbudt et særligt uddannelsesforløb for flygtninge og indvandrere. Forløbet har dog hidtil ikke kunnet realiseres på grund af mangel på deltagere. At Den Økologiske Landbrugsskole mener at kunne håndtere de vanskeligheder, som Nordjyllands Landbrugsskole viger tilbage for, tilskrives for det første, at skolen rekrutterer elever med baggrund i en ideologi, som henter sit tankegodt fra bevægelser, som vægter kollektivitet, bæredygtighed og solidaritet. For det andet at skolens elever hovedsagelig rekrutteres fra byområder og er ældre end den gennemsnitlige landbrugselev i øvrigt.

Hvad angår sprog gives der generelt set udtryk for, at det danske sprog anses for en betingelse for at flygtninge vil kunne beskæftiges i landbruget og integreres i øvrigt i de lokale civilsamfund. Nogle deltagere gør rede for erfaringer med asylansøgende flygtninge, som ikke ønsker at begynde at lære dansk, så længe de ikke har opnået asylstatus. Ligeledes betvivles i nogen grad flygtninges generelle indsats over for at lære dansk, ikke mindst flygtningekvindernes. Nogle efterlyser sanktioner over for flygtninge, som ikke passer sprogundervisningen. Fra Arbejdsformidlingens side undertreges problemstillingen ved at nævne aktuelle vanskelighederne med at placere en gruppe ikke dansk talende mænd på arbejdsmarkedet.

Deltagerne er blevet opfordret til at uddybe, hvad der menes med sproglige kvalifikationer. Hvilket omfang, i forhold til hvad og i forhold til hvem. En enkelt af deltagerne har nuanceret disse forhold på følgende måde: Det er nødvendigt at skelne mellem hurtig og langsom produktion og mellem lav- og højteknologisk produktion, blev der sagt. Ligeledes er det væsentligt at afklare, hvad slags

dansk, der er tale om. Teknisk/fagsprog, sprog og/eller sprog, der kommunikerer almindelige omgangsformer på en arbejdsplads eller andre former for sprog. Endvidere blev det nævnt, at mange flygtninge har fået job uden at kunne noget særligt dansk, hvilket blev anvendt til at argumentere for, at dansk sprog ikke nødvendigvis og altid er en betingelse eller forudsætning for, at en jobfunktion kan bestrides i udgangspunktet. Derimod kan det konstateres, lød erfaringen, at der læres sprog i en arbejdssituation.

Landbrug og flygtninge

Under samtlige interview og dialogmøder er det blevet nævnt, at landbruget generelt har problemer med at skaffe arbejdskraft. Ikke mindst kvalificeret arbejdskraft. Nogle deltagere har givet udtryk for, at man er parat til at betale den velkvalificerede medarbejder ordentligt, mens andre påpeger, at nogle landmænd har problemer med at få bedrifterne til økonomisk at betale sig. Enkelte giver udtryk for, at tilskud ol. vil være et positivt incitament for at beskæftige personer med flygtningebaggrund, andre at dette er mindre vigtigt end den konkrete persons kvalifikationer og motivation for arbejdet.

Ligeledes er branchens image og betydning i offentligheden blevet berørt. Fra landbrugsorganisationernes repræsentanter er det blevet sagt, at de seneste 10 års offentlig omtale af branchen opfattes som hetzende, hvilket bl.a. anføres som forklaring på rekrutteringsproblemerne. Herudover siges det, at landbruget på den ene side kræver teknisk veludannede medarbejdere, som ofte skal kunne håndtere komplekse situationer på egen hånd. På den anden side kræves tillige medarbejdere, som er villige til at tage det hårde og monotone arbejde. Endelige nævnes det selvironisk, at man helst ansætter yngre mennesker for en mindre betaling – med solide erfaringer og kvalifikationer.

Heller ikke professionelle i vejledningssystemerne i AF, kommuner, AMU og Teknisk Skole er synderligt opmærksomme på landbruget, fremførte deltagerne under dialogmøderne. I denne sammenhæng har det på flere møder været nævnt – og diskuteret, at den enkelte flygtninges motivation anses for en væsentlig forudsætning for at kunne arbejde i landbruget. På den ene side er det pointeret, at uden på forhånd at været motiveret for, i betydningen at have lyst til at arbejde i landbruget, vil et arbejdsforhold her ikke kunne lykkes. På den anden side er det fremhævet, at ingen kan været motiveret for, endsige have lyst til noget, som man ikke ved noget om.

Om landbrug i forhold til flygtninge siger deltagerne generelt, at flygtninges syn på landbrug hentes fra den konkrete persons erfaringer vedrørende hjemlandets landbrug. Flygtninge overfører deres forestillinger om landbrug fra en anden kontekst til den danske kontekst. Dette vurderes som en væsentlig barriere for at få flygtninge til at indtænke landbruget som en arbejdsplads. Flere nævner flygtninge med nomadebaggrund, som ifølge ovennævnte ræsonnement antager, at dansk landbrug har tilsvarende arbejdsformer og (mangel på) muligheder.

Sammenholdt med at landbruget som branche ikke fremtræder hverken særlig synligt eller tydeligt i forhold til, hvad den indebærer af arbejdsfunktioner, vejlederes manglende opmærksomhed over for branchen og flygtninges manglende information om landbrugets muligheder bevirker, at det snarere er tilfældigheder end målrettet indsats, der bidrager til, at flygtninge i dag er i landbrug i Himmerland.

I hvert fald repræsentanter fra landbrugsorganisationer beklager dette. Endvidere har de landmænd, som har bidraget i interview og møder, udtrykt interesse for at inddrage flygtninge som medarbejdere. Det nævnes, at der for tiden er kræfter i gang, som støtter denne indstilling. Der er etableret en økonomisk støttet vikarordning, som skal kunne rekruttere personer med flygtningebaggrund til landmænd, som i perioder mangler vikarer.

Deltagerne giver udtryk for, at den aktuelle mangel på arbejdskraft samt de spredte erfaringer med at beskæftige flygtninge i landbruget taler for, at der bør arbejdes på beskæftigelsesmæssigt at integrere flygtninge i landbruget. Der er under interview og møder fremhævet en række positive forhold. Det drejer sig om, siges det, at flygtningene som ansatte opleves som meget villige i forhold til opgaver, som de påtager sig. De er ikke nøjeregnende med hensyn til tiden, ”kigger ikke på klokken”, som det formuleres. En deltager mener, at når det drejer sig om en medhjælperfunktion, kan det meste af arbejdet læres. Det kan nemt kodes ind, siges det. Endvidere påtager de sig gerne, eller indgår gerne i at passe familiens mindre børn og husholdning, når der er behov for det.

En interviewdeltager fremhæver ligeledes en flygtningefamilies indstilling til både arbejde og til omgangsform. Børnene med flygtningebaggrund beskrives som velopdragne. De gør, hvad forældrene forventer af dem, bl.a. deltager de uden vrøvl i arbejdet med at hakke roer. Interviewdeltageren oplyser endvidere, at familiens egen datter, som har fritidsjob i et lokalt supermarked, fortæller om ”de sure danskere – og de venlige udlændinge”. Moderen oplyser endvidere, at hun af sine børn opfattes som ”racist” og præciserer i denne forbindelse, at hun ikke har noget imod, at døtrene har venner, også venner af hankøn med muslimsk baggrund, blot der ikke er tale om kæresteri endsige ægteskab.

På den anden side peges der på forhold, som udfordrer arbejdsgiveren. Her nævnes sproget som en af de vigtigste. Man kan aldrig være helt sikker på, siger en af deltagerne, at vi har forstået hinanden. Nogle nævner, at det er nødvendigt med opkvalificering. Der skal kvalificeres til de konkrete funktioner, hvilket tillige indebærer, at eventuel teoretisk viden skal kunne omsættes til praktiske kvalifikationer. Det er vigtigt, hvordan ”fingrene vender”, udtrykkes det. Herudover nævnes det som en ulempe, at det er vanskeligt at få flygtninge til at påtage sig selvstændige arbejdsopgaver inden for områder, hvor de ikke har erfaringer. En interviewdeltager omtaler desuden besværet med, at flygtninge vil tale om ”deres traumer”, som det udtrykkes.

En interviewdeltager omtaler, at familien skal håndtere naboernes reaktioner over for et arbejdsforhold, som er indgået med en asylansøgende familie. Udover arbejdsforholdet har kontakten udviklet sig til, at landboægteparret i nogle tilfælde overlader hus og børn i flygtningefamilien varetægt. Naboerne er uforstående over for, at den pågældende familie tør det. De løber vel med tingene, er naboernes udsagn.

Ligeledes mener en interviewdeltager, at flygtninge aldrig vil blive accepteret af den lokale befolkning, så længe de økonomisk støttes af det offentlige system i en efter hans opfattelse alt for høj grad. Strategien over naboerne er at ”spille spillet”, siges det. Landmanden siger til naboerne, at han indgår i relationen, indtil flygtningefamilien skal tilbage til hjemlandet. Landmanden mener i øvrigt, at der først er tale om egentlig integration, når flygtninge gifter sig med danskere. Samtidig siger han, at dette næppe nogensinde vil ske.

En anden interviewdeltager siger om sine erfaringer med naboreaktioner, at ikke alene flygtninge mødes med skepsis, det gælder fremmede i det hele taget. Vedkommendes familie er tilflyttere fra

København og har selv oplevet at føle sig som fremmed i forhold til lokalbefolkningen. Som tidligere storbyboer har interviewpersonen som underviser ved et sprogcenter erfaret at have mere til fælles med flygtningene her end med naboer i lokalområdet. Flygtningene herfra opfattes i højere grad som ”verdensborgere”, som matcher storbyboeren bedre. Ligeledes fremhæves det, at tamiler, som kommer fra landbrugsområder, er velintegreerede, hvilket forklares med, at de matcher landbo-kulturen bedre.

Endelig siges det fra deltagere i både interview og dialogmøder, at når flygtningene nu en gang er her, bør det søges at få det bedste ud af det. Dvs. at når arbejdsmarkedet efterspørger arbejdskraft, og udbuddet også er personer med flygtningebaggrund, må man rekruttere ud fra disse vilkår. ”Når de nu er her ...,” lyder vendingen – uden eftersætning.

Netværk

I forbindelse med afholdelse af dialogmøder er deltagerne blevet opfordret til at udtale sig om eventuelt kendskab til netværk om temaet flygtninge i landbrug i regionen. Ingen har kendt til så-danne netværk, hvilket har rejst spørgsmålet om, hvorvidt der er interesse og behov herfor.

Der udtrykkes umiddelbart tøven over for ideen. De fleste deltagere indgår i arbejdsmæssige eller foreningsssammenhænge, hvor problemstillingerne ville kunne inddrages, siges det. Dog ytrede repræsentanten for Den Økologiske Landbrugsskole interesse for at nærmere at vurdere, om netværk-sideen ville kunne bidrage til, at arbejde på at inddrage flygtninge i landbrug i det nordjyske område.

3.

4. Om integration af flygtninge i et landdistrikt i Himmerland

Det følgende afsnit omfatter et opsummerende referat af et borgermøde afholdt på Nørager Kro den 11. oktober 2001. Nørager Kommune er en af de 11 kommuner i region Himmerland. Herudover skitseres lokalsamfundets videre planer for at integrere flygtninge i landdistriktet. Afsnittet har alle til hensigt at illustrere, hvorledes initiativer af denne karakter *kan* foregå. Det er derimod ikke hensigten at fremhæve "Nørager-modellen" frem for eventuelle andre modeller.

Landsbyrådet² i Nørager Kommune i Himmerland har i 2001 under overskriften "Kultur mødet" gennemført et introduktionsmøde i hver af de tre (ud af fire) landsbyer, som enten har modtaget, eller som skal modtage flygtninge. I 2002 gennemføres et tilsvarende møde i den fjerde landsby. Herudover er der i 2002 planlagt to borgermøder. I forbindelse med de afholdte mødeaftener er der nedsat en netværksgruppe i hver af de tre landsbyer.

Udover de indledende møder gennemfører Landsbyrådet løbende oplæg/kurser for interesserede foreninger. Disse arrangementer er "skræddersyet" til de enkelte foreningers behov.

Fra borgermødet i Nørager

Borgmesteren

Borgmester Poul Larsen bød velkommen til ca. 70 fremmødte borgere og to konsulenter fra Socialt Udviklingscenter SUS, som havde fået invitationen til at deltage i arrangementet om kultur mødet. Borgmesteren oplyste om "Integrationsloven", som i 1999 satte rammen for at udlægge integration af flygtninge til kommunerne, hvilket indebærer at også mindre landkommuner skal modtage flygtninge. Endvidere orienterede borgmesteren om, at Nørager Kommune har indgået samarbejde med seks andre kommuner om at drive et Integrationskontor, der skal løse den store opgave, som det er for de små kommuner at integrere flygtninge.

Det aktuelle møde er kommet i stand på baggrund af et samarbejde mellem Landsbyrådet og foreninger i kommunens lokalsamfund. Der er planlagt møder i samtlige de fire landsbyer, som skal modtage flygtninge, fortalte Poul Larsen. De to første møder er således afholdt i Rørbæk og Haverslev. Mødet i Ravnkilde vil blive afviklet i januar 2001.

² Landsbyrådet er en forening, som har til formål at "arbejde for en langsigtet og bæredygtig udvikling i lokalsamfundene i Nørager Kommune og at fremme samarbejdet mellem de forskellige lokalområder." Landsbyrådet blev stiftet den 24. januar 2000. Landsbyrådet er repræsenteret ved en bestyrelse på ni personer, som repræsenterer de ni sogne i kommunen. Landsbyrådets medlemmer består af private personer, foreninger, skoler og institutioner, organisationer og virksomheder. Landsbyrådet tilbyder følgende til sine medlemmer 1) Rådgivning og information om tilgange til diverse fondsmidler 2) Mulighed for at synliggøre sig på Landsbyrådets hjemmeside 3) Mulighed for at annoncere sine arrangementer på Landsbyrådets hjemmeside. Se www.landsbyraadet.dk

Formanden for Landsbyrådet

Ejvind Lassen, formand for Landsbyrådet fortsatte med at fortælle om baggrunden for møderne. Landsbyrådet arbejder generelt for en bæredygtig udvikling i Nørager Kommune. Derfor lægges der vægt på, at den overordnede indsats og de konkrete initiativer har langsigtet karakter, sagde Ejvind Lassen. Landsbyrådet håber med de fire ”kulturmøder” at kunne bidrage til at styrke integration af flygtninge i landdistrikter, hvilket således er formålet med aftenens møde. Lassen pointerede, at hverken Landsbyråd eller ”kommune” kan integrere flygtninge, det drejer sig derimod om ”almindelige menneskers” bidrag og engagement.

Social- og kulturchefen

Torben Andersen, social- og kulturchef i Nørager Kommune orienterede om status for modtagelse af flygtninge i Nørager Kommune. Ligeledes illustrerede Andersen gennem et brev fra Udlændingestyrelsen, hvorledes kommune og flygtning gøres bekendt med boligplacering.

Nørager Kommune har i år 2000 modtaget 12 personer, i 2001 vil kommunen modtage 16 personer. Herudover vil kommunen frem til 2004 modtage yderligere 41 personer. Hertil kommer familiesammenføringer. I øjeblikket har Nørager Kommune på denne måde modtaget 14 voksne og 11 børn. For tiden venter yderligere fire voksne og 23 børn på familiesammenføring. Omregnet til procentsatsen betyder det, at flygtningene i 2000 udgør 0,76% og i 2004 2,27% af den samlede befolkning i kommunen. Nørager Kommunes flygtninge kommer fra Irak og Afghanistan.

Andersen fortalte videre, at flygtningene har fået tre års opholdstilladelse, når de kommer til kommunen. Herefter skal deres situation genvurderes med henblik på forlængelse af ophold. Ved en forlængelse kommer følgende tre aspekter i betragtning, forklarede Torben Andersen: Omfanget af gæld til det offentlige, kriminalitet og udeblivelse fra sprogskole og aktivering.

Herudover blev det præciseret, at Integrationsloven foreskriver, at flygtninge er forpligtet til at være deltagere i samfundslivet. Det gælder i forhold til såvel politiske, arbejdsmæssige, sociale som religiøse aspekter. Ligeledes skal flygtninge være selvforsørgende og udvise forståelse for danske værdier og normer. Det er kommunens forpligtigelse at samordne integrationsindsatsen, sagde Andersen og fortalte endvidere, at Nørager Kommune har placeret dele af denne indsats i samarbejde med seks andre kommuner hos Integrationskontoret i Skørping. Denne organisering er besluttet, dels fordi kommunen ikke ville kunne magte opgaven alene, dels for at sikre en højere kvalitet i arbejdet. Integrationskontoret tager sig af boligplacering og udformning af handlingsplaner.

Torben Andersen oplyste herudover, at kommunen selv varetager en række opgaver over for flygtninge på samme måde, som den løser opgaverne over for øvrige borgere. Det drejer sig om følgende: Udbetaling af ydelser, generel sagsbehandling, ydelse af service vedrørende sundhedspleje og –behandling samt service vedrørende skole og daginstitution.

Det blev præciseret, at det er kommunens målsætning, at alle flygtninge ”får lært at bruge dansk”, at alle får kendskab til dansk samfund, dansk kultur og danske værdier, og at alle bliver selvforsørgende. Andersen understregede, at ”dansk identitet skabes gennem det, vi laver for samfundet”.

Afslutningsvis mente Torben Andersen, at et lille overskueligt samfund, hvor mennesker kan få et godt kendskab til hinanden, burde have gode forudsætninger for integrationen og tilføjede, at han forventede, at jo flere der var med til at løfte opgaven, jo bedre ville opgaven blive løst. Endelig

mente han, at det er værd at tænke over, at flygtningene ikke kan flytte fra kommunen de første tre år, og at Nørager Kommune nok ikke vurderes som særlig attraktiv af flygtninge, som eksempelvis kommer fra storbyområdet.

Socialrådgiver, Integrationskontoret i Skørping

Lene Schwartz, socialrådgiver indledte med at fortælle, at det er hendes opgave at beskæftige sig med samtlige flygtninge i Nørager Kommune og i Sejlflod Kommune. Herudover har hun opgaver i forhold til nogle af flygtningene i Arden Kommune. Schwartz mente, at handlingsplanerne for flygtninge bidrager godt til, at flygtningene indenfor en periode på tre år bliver ”selvhjulpne”. Disse planer justeres hver tredje måned, oplyste hun. Integrationskontoret tager imod flygtningene på stationen, hvor de modtager den første orientering. Flygtninge visiteres til sprogcenter i løbet af de første 14 dage. Her gives om ugen 18 timer i dansk, 9 timer i engelsk, edb eller andet samt 3 timers samfundsforståelse. Lene Schwartz har erfaret, at flygtningene er ”ivrige” efter at komme i gang.

Ifølge Schwartz hænger problemerne for integrationsprocessen sammen med flygtningenes ”erkendelse af deres egen situation”. Processen vanskeliggøres af problemer som krigstraumer og oplevelser af tortur, mente socialrådgiveren, som desuden fortalte, at nogle flygtninge klarer sig selv fra start – og at andre har mange problemer at slås med.

Spørgsmål og kommentarer

Der blev rejst spørgsmål fra mødedeltagerne vedrørende boligindkvartering og især vedrørende opkøb af ejendomme i Nørager. Der blev spurgt til, hvorvidt disse opkøb bliver finansieret af huslejen fra flygtningene. Poul Larsen svarede, at kommunen udarbejder en kalkulation over lejen netop for at imødegå spekulation i samme. Der bliver ikke istandsat private boliger for kommunens penge. Kommunen har i stedet fået midler til opkøb af ejendomme til husning af flygtninge, hvilket netop er sket.

Herudover blev der stillet spørgsmål vedrørende flygtninges forpligtigelser i forbindelse med den udbetalte økonomiske hjælp. Ligeledes udtrykte flere deltagere håndfaste synspunkter i forhold til kvinder med flygtningebaggrund. Det blev fremført, at kvinderne kommer ikke ud, de går hjemme. Fra indledernes side blev det præciseret, at alle flygtninge – uanset køn - har mødepligt til sprogundervisning og faget samfundsforståelse. Hvis ikke der gives fremmøde, vil det medføre restriktioner i forhold til den økonomiske bistand.

En spørger ville vide, om der bliver arbejdet hen imod tilbageføring af flygtningene, når forholdene engang tillader det. Der blev svaret, at det sikkert vil tage lang tid før forholdene i netop disse flygtninges hjemlande vil muliggøre, at de kan vende tilbage. Endvidere blev det præciseret, at man ikke kan arbejde med at integrere, hvis dagsordenen samtidig er tilbagevenden til hjemlandet.

Et spørgsmål blev rettet direkte til en fremmødt lokal flygtning. Var det et ”chok” at komme til Danmark/Nørager, blev der spurgt. Nej, lød svaret, ikke et chok, men tilværelsen er meget forskellig fra det, vedkommende kom fra. Personen oplyste endvidere, at flygtninge normalt ikke bliver forberedt på at komme til Danmark. Det er alene mulighederne, der afgør, hvor man som flygtning kommer hen. Man kommer af nød.

En deltager ville gerne vide, om kommunen ville få flere flygtninge, hvis den har succes med integrationsarbejdet. Dette blev afvist af borgmesteren, som præciserede, at "et godt integrationsarbejde vil komme alle til gode – både gamle og nye borgere".

En deltager havde følgende kommentar til den generelle diskussion af integration: "Jeg ved, hvor svært det er at blive integreret her, jeg kommer selv fra Amager." Replikken udløste en del latter. Flere deltagere opfordrede Integrationskontoret til at meddele de dannede netværksgrupper om, hvor og hvornår nye flygtninge vil komme til kommunen med henblik på at kunne kontakte de nyankomne flygtninge og tilbyde hjælp til "fortælle hvordan man gør her".

Steffen Pedersen, Øster Bjerregrav i Purhus Kommune

Steffen Pedersen orienterede indledningsvis om, at Øster Bjerregrav er en lille landsby i Purhus Kommune, som i 2000 modtog 38 flygtninge. Pedersen, der udover at sidde med i skolebestyrelsen, også repræsenterer en række af foreningerne i Øster Bjerregrav, berettede herefter om, hvordan "hurtig indsats har ført til hurtig integration".

De nye borgere blev budt velkommen med blomster og en introduktion til landsbyen. Meget hurtigt meldte sig fem kontaktfamilier, der i samarbejde med kommunens integrationsmedarbejder støttede de fremmede med at finde sig til rette i lokalsamfundet. De indledende initiativer hurtigt fulgt op med en introduktionsdag med besøg i hallen og på skolen.

Senere på året afviklede landsbyen en grillfest. Her gjorde arrangørerne sig bekymringer om, hvorvidt flygtningene ville spise ikke Halal-slagt kød. Det viste sig dog at være grundløse bekymringer. Herudover har der været arrangeret et besøg på Hjerl Hede, og der er igangsat edb/computeraktiviteter.

Steffen Pedersen fortalte endvidere, at der er nedsat en styregruppe, som skal følge og støtte det fortsatte integrationsarbejde. Alle børn med flygtninge baggrund er aktive i skole og i idrætsforening, hvor en af forældrene er aktiv som leder. Øster Bjerregrav har således kun gode erfaringer med de nye borgere i landsbyen, sagde Steffen Pedersen, som sluttede af med at sige: "Det er ikke så vigtigt, hvad I gør, så længe I blot gør noget. Det værste er, ikke at gøre noget. Så bare gå i gang!"

I forlængelse af Steffen Pedersens oplæg tilbød en repræsentant fra SID et lokale med "pc og kaffe på kanden". Efter mødet meldte 24 borgere sig til et netværk til støtte for nuværende og kommende flygtninge.

Afslutningsvis bad en af de fremmødte flygtninge om ordet og takkede deltagerne for fremmødet. Herudover følgende udtalelse: "Her er godt at være, og I har givet os alt. I er venlige mennesker, og vi håber, at vi kan blive som brødre og søstre. Vi er folk med uddannelse, blandt andet taler den unge mand, der er tolk for mig, syv sprog. Tak for alt det materielle, som vi ikke kan give tilbage, men vi kan give vores tak.

Fremtidige planer

Landsbyrådet har ansøgt om midler uden for kommunen til at gennemføre flere projekter og aktiviteter. Det drejer sig om følgende.

For det første ønsker man at styrke de etablerede netværksgrupper. I denne sammenhæng tilbyder Landsbyrådet konsulentbistand, tolkebistand og fortsat inspiration til aktiviteter mellem gamle og nye borgere.

For det andet ønsker Landsbyrådet at gennemføre et Kultur- og erhvervsmarked, som skal forme sig som et endags marked, hvor flygtninge fra Nørager og omkringliggende kommuner får mulighed for at præsentere deres kulturelle og erhvervmæssige baggrunde. Formålet er på den ene side at understøtte kulturmødet, og på den anden side at give flygtninge mulighed for at formidle ”aktive” jobannoncer. Ligeledes vil virksomheder vil få mulighed for at præsentere sig selv med henblik på at rekruttere flygtninge som arbejdskraft.

For det tredje ønsker Landsbyrådet at påvirke den lokale erhvervsudvikling. Landsbyrådet vil tilrettelægge et kvalificerende forløb om dansk virksomhedskultur, således at det bliver lettere for iværksættere blandt flygtningene at starte egen virksomhed og/eller integrere sig på arbejdsmarkedet. Deltagerne i forløbet skal gennemgå såvel et teoretisk som praktisk pensum. Denne aktivitet udvikles og gennemføres i samarbejde med sprogcentret.

For det fjerde ønsker Landsbyrådet et at være katalysator for iværksættelse af en række netværk blandt de virksomheder, der ansætter flygtninge fra Nørager Kommune.

5. Forslag og ideer

Deltagerne i interview og dialogmøder har fremsat en række forslag og ideer i forhold til arbejdet med at integrere flygtninge i såvel landbrug som i landdistrikter i Himmerland. Forslag og ideer fremsættes i dette afsnit og indgår ligeledes i den afsluttende diskussion i afsnit 7.

Især under dialogmøderne har deltagerne været opmærksomme på det problematiske i landbrugets generelle usynlighed set i lyset af rekrutteringsbehovet. Repræsentanterne fra landbrugsorganisationerne har foreslået, dels at de vil kunne bidrage med oplæg og drøftelser på sprogcentre og skoler i øvrigt. Dels at de vil bidrage til at gøre det muligt, at få nogle landmænd til at stille deres bedrifter til rådighed for arbejdspladsbesøg og praktikforløb.

Endvidere har det været drøftet, at der er behov for på den ene side at intensivere orienteringen af landmænd om muligheder vedrørende praktikforløb, ”føl”ordninger, støtteordninger, vokse- og nelevordninger mv. På den anden side er der behov for, at vejledere indtænker og inddrager landbrug som en af mulighederne i beskæftigelsesviften. Det fremhæves i denne sammenhæng, at landbrugsbedriftenes muligheder for at have de ansatte boende, yderligere kan medvirke til, at integrationsbestrebelsene lykkes.

I denne sammenhæng blev det nævnt, at landbrugets problem med at ”markedsføre” sig – også i forhold til flygtninge - bør gennemtænkes ordentligt. Hvorfor skal flygtninge beskæftiges i landbruget, blev der spurgt. Hvis og hvilke behov er det, der skal dækkes. Det blev præciseret, at såvel flygtninge som landmænd skal forberedes på matchningen. Set i lyset heraf, blev det foreslået, at repræsentanterne for landbrugsorganisationerne kontaktede deres respektive ”baglande” med henblik på at inddrage landbruget i at udforme mål og strategier for at integrere flygtninge.

Ligeledes blev det pointeret, at praktikordninger skal anvendes med omtanke. De såkaldte snusepraktikker bør udelukkende anvendes over for personer, som ikke er afklarede i forhold til fremtidigt beskæftigelsesområde. Endvidere bør det afklares, inden et praktikforløb i øvrigt iværksættes, hvilke forventninger såvel praktikvært som praktikant kan have hinanden på baggrund af et forløb. Et forløb skal kunne afsluttes uden at nogen af parterne taber ansigt.

Desuden blev det nævnt, at det ikke nytter noget at ordninger og aftaler påfører landmænd større ”papirarbejde”. Det forbundne administrative arbejde bør holdes nede for ikke at blive en væsentlig barriere for en eventuel fremtidig indsats.

Herudover har flere af deltagerne været optaget af, at få styrket sammenhængen mellem sprogundervisning og arbejde/praktik/beskæftigelse. Der tales generelt for, at disse elementer bør hænge bedre sammen, end de gør nu. Samtidig erkendes det, at de geografiske afstande mellem sprogcentre og arbejdspladser vanskeliggør modeller, som integrerer undervisning og praksis. Det foreslås, at sprogundervisere lægger en del af undervisningen ude i bedrifterne. Nordjyllands Landbrugsskole oplyste endvidere, at der i forvejen er planer om at få underviserne med ud ”i marken”.

Fra flere sider er der udtrykt støtte til og interesse for, at det udbudte forløb til flygtninge på Den Økologiske Landbrugsskole bliver realiseret. Ligeledes blev der udtrykt interesse for at få et tilsvarende forløb til Himmerland.

Flere deltagere mener, at der sættes for ringe fokus på, hvad flygtningene kan. I langt højere grad er opmærksomheden rettet mod problemer og manglende kvalifikationer. Fra vejledernes side gøres der opmærksom på, at man netop tager udgangspunkt i flygtningenes ressourcer, mens man fra modtagernes side giver udtryk for, at arbejdet har været rettet mod at kompensere for mangler. Disse forhold vil blive diskuteret i afsnit 6.

Deltagerne har omtalt, at indstillinger og holdninger til flygtninge i høj grad skabes på baggrund af mediernes omtale af flygtninge og indvandrere. Desuden har det været nævnt, at indstillingen til flygtninge i lokalbefolkningen er mere negativ, end mediernes formidler. Der er ikke direkte udtrykt ønske eller behov for at ændre på mediernes omtale af flygtninge. Der er udelukkende gjort opmærksom på indtrykket af, at de spiller en væsentlig rolle i forhold etablering af kendskabet til og myterne vedrørende flygtninge.

Nogle deltagere mener, at med udgangspunkt i antagelsen om, at det hører til ”kvindernes kultur” at være hjemme, kan det ikke betale sig at forsøge at få flygtningekvinder ud på arbejdsmarkedet. Ligeledes er udtrykt den opfattelse, at såfremt en kvinde ønsker at være beskæftiget på arbejdsmarkedet, vil det indebære, at manden vil skilles. Andre har gjort opmærksom på, at netop kvinder med flygtningebaggrund er villige til at påtage sig eksempelvis det rengøringsarbejde, som det er vanskeligt at få dansk arbejdskraft til at påtage sig. Andre deltagere peger på, at det med udgangspunkt i nogle flygtningekvindes erfaringer fra hjemlandet med landbrug vil give god mening at inddrage kvinder i arbejdet i stalden.

Endelig foreslås det at intensivere arbejdet med i lokalsamfundene at finde frivillige ”værtsfamilier”, som kan bidrage til at gøre de mange små og umiddelbart banale ting lettere for nyankomne flygtninge, fx at finde ud af at få møbler kørt hjem, finde posthus og bank, finde ud af renovations-system, få slået græs ol. Mange lokalpersoner vil gerne medvirke hertil, men savner nogen, der kan koordinere en sådan indsats. Der gives herudover udtryk for ønsker om tættere kontakt og nærmere samspil med Integrationskontoret i Skørping.

I denne forbindelse mente repræsentanter fra foreningen Familie og Samfund samt Foreningen af Aktive Kvinder i Danmark at kunne inddrage temaet integration af flygtningekvinder i landdistrikter i Himmerland i deres arbejde. Dette ville dels kunne foregå på medlemsmøder, dels i såkaldte erfa-grupper.

6. Opsummerende diskussion

I dette afsluttende afsnit vil vi diskutere fire af de tema, som deltagerne i interview og møder er vendt tilbage til igen og igen. Det drejer sig for det første om deltagernes holdninger til og udsagn vedrørende udlændinge og flygtninge, både i et generelt integrationsperspektiv og i et specifikt perspektiv i forhold til integration i landdistrikter og landbrug. For det andet drejer det sig om deltagernes synspunkter vedrørende landbruget som branche i forhold til udlændinge og flygtninge. For det tredje om udsagn og kommentarer til mediernes rolle og betydning, hvad angår debatten om integration. Endelig diskuteres forhold, der vedrører begrebet motivation som det sidste af de temaer, som deltagerne har gjort til genstand for særlig opmærksomhed.

Fire temaer

Xxx

Landbrug og integration

Under interview og møder har flere forhold, som angår spørgsmålet om integration af flygtninge og anvendelse i det hele taget af udenlandsk arbejdskraft i landbruget, været bragt i spil.

På den ene side har det været argumenteret for, at man ikke kan fortænke landmænd i ikke at have brugt tid og kræfter på at udvikle særlige rekrutteringsstrategier. Dels fordi landbruget igennem de seneste ti år har været udsat for, hvad nogle deltagere kaldte ”hetzlignende tilstande”, hvilket har bidraget til at gøre branchen som sådan mindre attraktiv. Tidsånden for landbruget har så at sige været baggrunden for, at det har været hensigtsmæssigt at gebærde sig med en vis form for usynlighed. Dels fordi branchen i nogen grad har udviklet en forståelse af sig selv som en stordriftbranche, hvis mantra er ”storproduktion, stor maskinkraft, begrænset arbejdskraft”. Disse forhold begrundes, at branchen ikke har interesseret sig for at udvikle rekrutteringsstrategier. Samtidig er der på den anden side givet udtryk for, at rekrutteringsforholdene for branchen næppe kan beskrives så entydigt, og at dele af landbruget, i hvert fald som det ser ud lige nu, mangler arbejdskraft.

På den anden side stilles der i bagklogskabens lys flere spørgsmål til forhold, der kan bidrage til at nuancere forklaringen på branchens usynlighed. Dels fremhæves det, at både vejledere i kommuner, i Arbejdsformidling og i skole- og uddannelsessystem generelt har såvel for ringe viden om - som for ringe opmærksomhed over for landbruget som beskæftigelsesmulighed. Det efterlyses, at vejlederne får øjnene op for branchen, og at de sætter sig ind i vilkår og forhold vedrørende denne branche, i lighed med hvad de eksempelvis gør i forhold til de tekniske fags brancher. Dels har det været diskuteret, at landbrugets egne organisationer i for ringe grad er interesseret i eller opmærksomme over for at gå i samspil med både hinanden og med aktører fra andre områder, fx vejledningsområdet. Der er ikke tradition herfor, ligesom et sådant samspil menes at ville blive anset for indblanding udefra. Det har været diskuteret, om der er tale om interesse modsætninger, som enten ikke ønskes afklaret, eller som aktørerne ikke er i stand til at håndtere.

I sammenhæng hermed kan det undre, at når talen falder på eventuel indsats over for at opbygge netværk, som ville kunne styrke branchens samspilsmuligheder både internt og eksternt, da daler engagement og handlekraft. På den ene side kritiseres den aktuelle situation, men på den anden side mangler konkrete udspil i forhold til at få luget ud i aktiviteter og organiseringer, som måske ikke længere er hensigtsmæssige eller tidssvarende. En sådan øvelse ville kunne bane vejen for og skabe pladsen til, at andre initiativer kan folde sig i ud.

Mediernes rolle og betydning

Især deltagerne i dialogmøder er flere gange vendt tilbage til mediernes rolle og betydning for indstillinger og holdninger til flygtninge og integration. Det gennemgående udsagn er, at medierne udelukkende formidler forhold, som forekommer problematiske. Samtidig interesserer medierne sig stort set kun for konkrete (problematiske) hændelser og konkrete (problematiske) personer, som derved kommer til at danne baggrund for at sådan er ”alle” udlændinge, herunder flygtninge. Fra flere sider efterlyses det, at medierne i lige så høj grad formidler forhold, som kan illustrere, når integrationsinitiativer og –aktiviteter lykkes.

I denne sammenhæng kan det endvidere oplyses, at SUS-konsulenterne tidligt i denne opgaves forløb rettede henvendelse til Nordjyske Stiftstidende og foreslog et samspil om formidlingsstrategi i forhold til integrationsspørgsmål i region Himmerland. Henvendelsen blev for så vidt modtaget positivt. Et enkelt møde er afholdt i avisens lokalafdeling i Hobro, hvor det blev aftalt, at man fra avisens side ville vende tilbage med et udspil, når sagen var drøftet nærmere. SUS har et par gange rettet henvendelse – ”rykket for” udspil, men uden konkrete resultater.

Her vil ikke blive gættet på forklaringer på, hvorfor det ikke er lykkedes at få Nordjyske Stiftstidende med i at formidle fra møder og/eller indgå med artikler, som kunne udspringe af forhold, som er blevet berørt under møder og interview. Det skal alene beklages, at denne mulighed for at få belyst forhold med henblik på at nuancere spørgsmålene vedrørende integration af flygtninge i landbrug og i region Himmerland, ikke er udnyttet.

Motivation

Bilag

Bilag 1

Interviewguide vedr. landmandsuddannet udlænding

1. Hvor er uddannelsen foregået
2. Hvornår
3. Hvorfor den uddannelse
4. Samarbejde med lærerne på skolen
5. Det gode ved skolen
6. Det dårlige ved skolen
7. Vedr. Praktikplads
8. Hvor
9. Hvor længe
10. Gode sider
11. Problemer

Bilag 1a.

Guide for interview med landmænd

1. Erfaringer med udlændinge og flygtninge
2. Hvad anses for godt/mindre godt/skidt
3. Muligheder & barrierer for at ansætte udlændinge og flygtninge i landbrugsvirksomheder
4. Muligheder & barrierer for at inddrage landbruget som branche i at integrere flygtninge i Himmerland
5. Forslag og ideer

Indbydelse

Tak for dit tilsagn om at deltage i et dialogmøde om muligheder & barrierer for at integrere flygtninge og indvandrere i landdistrikter og landbrug i region Himmerland. Mødet har til formål såvel at drøfte mulige erfaringer som at fremsætte forslag og ideer, der vil kunne fremme integrationsprocessen i regionen. Mødet finder sted

torsdag den 22. november kl. 10-12
i AMU-Center, Kirketoften 5, Hobro

Som nogle af de inviterede personer ved, har Socialt Udviklingscenter gennemført en indledende undersøgelse af muligheder og flygtninge og indvandreres vilkår for at integration i regionen. Fra undersøgelsen kom i forsommeren rapporten "Integration i det små". Undersøgelsen er finansieret af Arbejdsmarkedsrådet i Nordjylland og kan rekvireres i SUS.

Det kommende dialogmøde er en "udløber" af den indledende undersøgelse og indgår i et forløb, som gennemføres for Indenrigsministeriet og er finansieret af den såkaldte landdistriktpulje.

Til mødet er inviteret repræsentanter fra AMU, Teknisk Skole, Landboforeninger, Sprogcenter, AF og kommuner.

Vi ser frem til et interessant møde.

Venlig hilsen

Lotte Bøggild
Lenie Persson
Konsulenter
Den 2. november 2001

Inviterede personer:

Uddannelseskonsulent Jakob Lollesgaard
AMU-Center
Kirketoften 5
9500 Hobro

Virksomhedskonsulent Jette Dyrok
Arbejdsformidlingen
Rørholmegade 6
9500 Hobro

Fmd. for Hobro Landboforening Lone Sondrup
Høndrupvej 8
Tobberup
9500 Hobro

Fmd. for Vesthimmerland Landboforening Torben Myrup
Gunderstedvej 21
9600 Års

Leder af Sprogcenter Himmerland Danny Hansen
Sprogcentret
Vestergade 34
9500 Hobro

Leder af Teknisk Skole Hans Henrik Drachmann
Teknisk Skole
Tempovej 3
9560 Hadsund

Jobkonsulent Edin Hajder
Hobro Kommune
Korsgade 2
9500 Hobro

Jobkonsulent Lissy Severinsen
Arden Kommune
Arbejdsmarkedscentret
Rugmarken 5
9510 Arden

Flygtningekoordinator Hans Henrik Jepsen
Års Kommune
Arbejdsmarkedsafdelingen
9600 Års

Jobkonsulent
Ivan Gurdon
Nørager Kommune Rådhuset
9610 Nørager

Bilag 3.

”Dagsorden” for dialogmøder.

1. Præsentation af deltagere og deres erfaringer med udlændinge og flygtninge
2. Hvad anses for godt/mindre godt/skidt
3. Muligheder & barrierer for at integrere flygtninge i landdistrikter i Himmerland
4. Muligheder & barrierer for at inddrage landbruget som branche i at integrere flygtninge i Himmerland
5. Forslag og ideer
6. Netværk